

Словник синонімів Святослава Караванського подає такий синонімічний ряд до цього прикметника: **ІДЕАЛЬНИЙ** нереальний, абстрактний, уявний, ілюзорний; (близький до ідеалу) **бездоганий, ДОСКОНАЛИЙ, довершений, взірцевий, відмінний, чудовий, найкращий, сильний** [3].

Можлива оцінка смакових якостей: «...ї виміняв також півкварти горілки – *поганої, з пригарюю*» (Ю. Мушкетик. Погоня, 163), сприйняття навколишнього середовища тощо.

Проведений аналіз дозволяє припустити, що для вираження загальної позитивної оцінки героями й героїнями історичних текстів вибираються переважно різні лексичні одиниці. Персонажі-жінки характеризуються схильністю до відкритого й перебільшеного вираження як позитивної, так і негативної оцінки і використанням ширшого спектру оцінних іменників і прикметників, тоді як реплікам персонажів-чоловіків властива стриманість у її прояві. Порівняємо: фраза жінок: «*Відьма. Скрізь ідуть дощі, а в нас хоч би крапнуло... Сама бачила, як тримала у церкві свічку вознем униз... І зірки з неба зніма, під коробку мучну кладе*» (Ю. Мушкетик. Погоня, 108) і чоловіків: «*Я ненавиджу твоє властолюбство, жорстокість і несправедливість, шануючи водночас твоє міцне владичиське начало, ти ж любиш мою пісню, та ненавидиш мою свободу*» (Р. Іванчук. Хресна проща, 169).

Перспективами нашого дослідження є створення власної класифікації оцінної лексики та її застосування при проведенні процедури інвентаризації й вибірці прикладів з текстів історичної української прози.

Література

1. Караванський Святослав. Словник синонімів: [Електронний ресурс]: [http://hohlopedia.org.ua/slovyk_synonimiv_karavanskogo/].
2. Коротун О. О. Семантика оцінки в номінаціях особи / О. О. Коротун // Ономастика і апелятиви: зб. наук. пр.– Д.: ДНУ, 2001. – Вип. 14. – С. 86-92.
3. Космеда Т.А. Аксиологічні аспекти прагмалінгвістики: засоби вираження категорії оцінки в українській та російській мовах: автореферат дис... д-ра філ. наук: 10.02.01. / Т.А. Космеда.– Харків, 2001. – 32 с.
4. Крисанова Т.О. Співвідношення емотивного та оцінного компонентів висловлювань, що передають негативну оцінку адресата / Т. О. Крисанова // Філологічні студії. – Луцьк: Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки. Волинський Академічний Дім, 2001. – № 2. – С. 70-73.
5. Нагель В. В. Різновиди оцінки як лінгвістичної категорії [Електронний ресурс]: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/dlgum/2007_6/15.html.
6. Островська О.М. Лінгвостилістичні засоби реалізації категорії оцінки (на матеріалі американської художньої прози): автореферат дис... канд. філ. наук: 10.02.04. / О.М. Островська. – Львів, 2001. – 20 с.
7. Соловійова Л.Ф. Виразження аксіологічних категорій у сучасній англійській мові (атрибутиви, предикативи і релятиви оцінки): фтореферат дис... канд. філ. наук: 10.02.04. / Л.Ф. Соловійова. – Харків, 2000. // info@lib.ua-ru.net.

Complex common philological approach, which is usually named as a linguopoetic one, is the main feature for modern linguistic researches in the field of stylistic analysis of word-and-artistic works. Within this approach the work is considered as a unified linguistic creation, which realizes a specific content, therefore while studying language of an artistic work the connection of used linguistic means with the expressed art-aesthetic content (V.V.Vynohradov).

The origin of linguopoetic analysis is connected with works of L.V. Shchyrba, V.V.Vynohradov, H.O.Vynokur, V.P.Hryhoryev, R.O. Budahov. The further researches were directed on identification and objectification of linguopoetic analysis mechanisms (O.S. Ahmanova, V.Y. Zadornova) and brought us to understanding that linguopoetic analysis can be fulfilled only in complex with linguo-stylistics researching of the work text. Dialectic unity of such approach, which is defined by ontology of linguistic units in context of the text, provides deep penetration into stylistic organization of a separate text and also into historic regularity of forming and creating of different types of word-and-artistic structures.

Key words: expressivity, emotion evaluative lexics, evaluation, prazeological unit.

УДК 811.161.2:070.41:008

К.О. Ченурко

МОВА СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЯК ВІДДЗЕРКАЛЕННЯ СТАНУ МОВНОЇ КУЛЬТУРИ СУСПІЛЬСТВА

У статті аналізується комплекс позанормативних слововживань у мові низки українських газет кінця ХХ – початку ХХІ ст., зумовлених як загальним зниженням мовної культури суспільства, так і ваганнями у виборі нормативно-правописних зразків для наслідування. Проведений аналіз дає підстави зробити висновок, що в загальній масі відхилень від чинних норм і настанов у функціонуванні сучасної української літературної мови простежуються, з одного боку, не усвідомлювані мовцями відступи, тобто помилки, а з другого боку, навпаки, цілком свідомі відступи від офіційно затверджених норм, зумовлювані орієнтуванням мовців на ті зразки української мови, які видаються їм такими, що більше відповідають її структурі.

Ключові слова: норми сучасної української літературної мови, мова українських друкованих ЗМІ, нормативно-правописні особливості, позанормативні слововживання, мовна культура.

Актуальність дослідження мови сучасних друкованих засобів масової інформації зумовлена потребами не тільки дальшого вивчення її зображально-виражальних особливостей і можливостей, а й глибшого розуміння проблемних явищ у підходах до нормативності української літературної мови на сучасному етапі її розвитку. Об'єктом дослідження в працях мовознавців-україністів та журналістів уже стали різні аспекти функціонування та розвитку мови українських засобів масової інформації новітнього періоду. Це передусім:

- а) загальна проблематика мови сучасних ЗМІ як одного з найважливіших стильових різновидів сучасної літературної мови в комплексі різних її власне лінгвістичних, соціологічних, психологічних, естетичних особливостей;
- б) посилення динаміки розвитку різних її стильових та номінативно-тематичних сфер, передусім суспільно-політичної та соціально-економічної лексики, активізація номінативних процесів; фіксація нових лексичних і фразеологічних одиниць та нових значень слів української мови новітнього періоду, повністю або значною мірою дібраних саме із сучасних ЗМІ, відбувається також у словниках неологізмів;
- в) питання чистоти та культури мови сучасних засобів масової інформації: загальна проблематика її нормативності та численні й різноманітні відхилення від мовного стандарту, рекомендації щодо підвищення культури мови ЗМІ;
- г) активізація взаємодії в текстах ЗМІ інформативної й експресивної функцій: частотність уживання і активність творення різноманітних засобів мовної образності, експресивності та вираження мовних оцінок;
- г) активне проникнення до структури мови ЗМІ елементів розмовної мови: від початку 90-х років, як у цьому сходяться різні дослідники, розпочалася справжня експансія одиниць розмовної мови до мови ЗМІ, особливо друкованих;
- д) активізація в мові сучасних ЗМІ явища варіантності (лексичної, фразеологічної, фонологічної, граматичної, словотвірної), що, з одного боку, свідчить про динамічне оновлення структури української літературної мови, а з другого, – призводить до розхитування її усталеності та нормативних засад;
- е) функціонування в мові засобів масової інформації великої кількості іншомовних запозичень та їхня активізація протягом останнього періоду;
- є) особливості мови електронних ЗМІ – радіо, телебачення, а також Інтернету.

Метою нашого дослідження є характеристика нормативного стану мови ряду центральних і регіональних українських газет 1990-х – початку 2000-х років із визначенням причин і мотивів позанормативних явищ у її складі та найхарактерніших їхніх різновидів.

Особливості нормативного стану мови сучасних ЗМІ не можуть, звичайно, не відбивати такої однієї з визначальних ознак сьогодинішнього стану літературних мов постсоціалістичних суспільств, як загальне погіршення мовної культури. Пор., наприклад, таке спостереження: «З одного боку, у ЗМІ, як у найоперативніших засобах інформації, справді в першу чергу відтворюються активні процеси лексичних, граматичних і стилістичних змін, які об'єктивно існують у мові, з другого боку, у них же порушуються нормативні обмеження в користуванні мовою аж до припустимості грубого просторіччя, жаргонізмів і нецензурного слова. А якщо до цього додати ще й наявність прямих мовленнєвих помилок, що з'являються внаслідок недостатньо серйозного ставлення до редакторської праці, то загальна картина, що являє собою «вербальну свободу» в ЗМІ, може викликати тривогу й серйозну стурбованість» [2, с. 7; пор. також: 3, с. 237]. В українській літературній мові новітнього періоду до цього додаються також хитання у виборі певних літературномовних стандартів для орієнтування, для наслідування (див., наприклад: [1]). У загальній масі відхилень від чинних норм і настанов у функціонуванні сучасної української літературної мови простежуються, таким чином, з одного боку, не усвідомлювані мовцями відступи, інакше кажучи, помилки (їх, звісно, переважна більшість), а з другого боку, навпаки, цілком свідомі відступи від офіційно затверджених норм, зумовлювані орієнтуванням мовців на ті зразки української мови, які видаються їм такими, що більше відповідають її структурі (див., наприклад: [9, с. 159-160]). Як відзначають дослідники, унаслідок процесів лібералізації нормативних засад української літературної мови на сучасному етапі її розвитку норми слововживання стали вільнішими, більш розкованими, але водночас у її складі помітно зросла кількість різноманітних відступів від мовних правил і прямих помилок. Пор., наприклад: «Культура мови наших засобів інформації дуже упала» (Слово Просвіти, 20.10.2005, с. 12: інтерв'ю з О. Д. Пономаревом) (див. також: [7, с. 4]). Це слід визнати особливо прикритим ще й тому, що «на творцях газетної мови лежить відповідальність за чистоту літературної мови, дотримання лексичних, граматичних, стилістичних норм. Масово тиражовані мовні помилки знижують рівень культури мови, викликають негативну оцінку так званої газетярської мови» [5, с. 369].

Як реакція на таке становище в царині культури української літературної мови – як усної, так і писемної, а також як вияв прагнення до очищення її структури від різноманітних не властивих їй одиниць і явищ, зокрема іншомовних нашарувань (насамперед від слідів масового впливу з боку російської мови, але водночас і від нової хвилі масових запозичень в умовах сучасної глобалізації від англійської мови), особливої ваги набувають питання чистоти та нормативності української літературної мови. Уже з'явилася низка різноманітних посібників з культури української мови, побудованих значною мірою саме на мовних матеріалах засобів масової інформації. У газетах і журналах регулярно друкують різноманітні словнички мовних помилок та стилістичних невірностей. Слід, однак, відзначити, що в таких посібниках не завжди проводять системний принцип аналізу

матеріалу з групуванням позанормативних випадків за певними орфографічними і граматичними правилами, стилістичними нормами і т. ін., а не просто як подання в алфавітному порядку тих чи інших слововживань.

Під орієнтуванням певної частини мовного колективу, зокрема і в засобах масової інформації, не на офіційно затвердженій нині в Україні, а на інші літературномовні стандарти – як ще одним джерелом відступів від чинної в Україні мовно-нормативної бази в сучасній мовній практиці – маємо на увазі передусім такий комплекс явищ: «...по-перше, прагнення відновити, так би мовити, українськість української мови, підкреслити її окремішність від російської, по-друге, знайомство українського читача з літературою діаспори, в мові якої зберігаються галицькі елементи» [6, с. 115]; «Активізація західноукраїнського мовлення як протидія зросійщенню, поширення видань з діаспори та репринтних видань теж впливають на мовну норму, зокрема створюють варіантність» [8, с. 5-6]. Слід водночас зауважити, що в цілому, у їхньому «чистому» вигляді, мовно-нормативних принципів 20-х років ХХ ст. та української діаспори в сучасній мовній практиці в Україні дотримуються рідко. Здебільшого, зокрема і в обраних для аналізу в нашому дослідженні газетах, запроваджуються окремі елементи цього варіанта української літературної мови (докладніше про ці аспекти сучасної мовної ситуації в Україні див.: [9, с. 181-182]).

Нормативно-правописні особливості мови обраних для аналізу сучасних українських друкованих ЗМІ є досить різноманітними. Ці газети можна диференціювати, по-перше, за орієнтуванням на нормативну основу сучасної української літературної мови або на нормативно-правописні засади мовної практики 20-х років та української діаспори; по-друге, за загальними стилістичними настановами: так, наприклад, журналісти «Газети по-українськи» керуються, зокрема, прагненням якомога точніше передавати особливості живого мовлення в прямій мові (з численними росіянізмами, діалектизмами, жаргонізмами тощо); у газеті «Україна молода», яка відзначається яскравістю мовного оформлення своїх матеріалів, зокрема заголовків, такі позанормативні мовні одиниці, а також okazіоналізми, елементи мовної гри тощо широко використовуються як засіб мовної експресивності; по-третє, за загальним контролем за мовною якістю своїх матеріалів, коли одні з видань пильніше стежать за чистотою своєї мови, її відповідністю чинним нормативним стандартам, тоді як для інших, можливо, це не видається таким важливим. Звісно, у кожному конкретному випадку відступів від норм літературної мови не можна з цілковитою певністю сказати, яким із відзначених вище чинників він зумовлений. Так, у мові західноукраїнських газет – «Високого Замку» та «Експреса» – трапляються позанормативні елементи говорів південно-західного наріччя, що можуть зберігатися цілком свідомо в прямій мові героїв репортажів, але можуть також потрапляти до текстів, певно, й непомітно як для самого журналіста, так і для інших учасників редакційно-видавничого процесу. У всіх зазначених періодичних виданнях існує також, хоча й різною мірою, відмінність між матеріалами різних жанрів, коли більшу наявність відхилень від нормативних засад демонструють репортажі з наявністю прямої мови та матеріали реклами, тексти оголошень, анекдотів зі слідами не завжди належного перекладу з російської мови.

Найповніше, найпоширеніше серед обстежуваних видань норм сучасної української літературної мови дотримуються друковані органи найвищої державної влади – «Голос України» та «Урядовий кур'єр», хоча відступи від чинних мовно-нормативних засад іноді спостерігаються і в них. Це переважно неповне або непослідовне дотримання норм написання іншомовних слів, особливо власних назв, та правил уживання великої літери – здебільшого нових правил (за «Українським правописом» 1990 і 1993 рр.) або попередніх правил, але в нових словах і висловах, які масово стали з'являтися від початку 90-х років ХХ ст., а також правил написання слів / їхніх сполучень разом, окремо і через дефіс. Наприклад: італійські прізвища *Кутуньо*, *Фініньо* (з **-ьо** замість **-йю**), уживання м'якого знака замість апострофа і навпаки: прізвища *Арья*, *Кас'янов*, ненормативне вживання **і / н** в позиції після шиплячих: прізвища *Колоччіні*, *Жійю* (Голос Укр., 21, 22 і 23.02.2013); *товариство з обмеженою відповідальністю «Виробниче Підприємство Трансролик»* (Голос України, 24.06.2000, с. 6 – з оголошення); *кримсько-татарський* (Голос України, 23.02.2013, с. 11; Урядовий кур'єр, 21.02.2013, с. 5).

Загалом нормативна мова з урахуванням нових правописних змін характеризує періодичні органи товариства «Просвіта» (крім окремих авторських матеріалів, про що див. нижче). Але в «Слові Просвіти» простежуються непоодинокі випадки позанормативного вживання великої букви, наприклад: *Імена Героїв на карті міста; для Білої гвардії; Омський уряд Корчака; Харбінська Окружна Рада; у Південно-Західному районі міста* (2000, ч. 1, с. 7, 9), уживання літери **г** в іншомовних словах: *геній, Августин, філософ-бертсоніанець* та ін. (1996, ч. 5; 2000, ч. 1, с. 10). У «Кримській світлиці» також є відступи від норм уживання літери **г**, наприклад: *А. Гізе, Ернест Гемінгвей, Гудзонова затока, Магнус Сміт, еміграція, рейтинг* (хоча є й *рейтинг*), *фрагмент*, але пор. і з написанням подібних іншомовних слів через **г**: *гол, гонг, пропаганда, Глазго, Магдебург* та ін. (28.05.1999, с. 12-15); трапляються окремі росіянізми – фонетичні: *червонець* (30.04.1998, с. 2), *ларьки* – мн. від *ларьок* (6.09.2013, с. 11), синтаксичні: *установча конференція по відродженню спортивного товариства, інвалід по зору* (28.05.1999, с. 9, 11), інколи навіть графічні: *Генеральний секретар Ради Європи* (28.08.1998, с. 3).

Досить добрий стан з дотриманням чинних мовно-правописних норм демонструють у цілому газети «День» і «Київські відомості». Наприклад, у «Київських відомостях» ще в 90-і роки ХХ ст. звичайними були такі нововведення з новозапровадженого правопису, як *Гайдарабад, Г'юстон* (з літерою **г**, а не **х**) – назви міст (15.08.1997; 14.07.1998); *жури, Жуль Верн* (4.01.1997; 1.08.1997); *Ємен* (3.07.1998); *Козирев* (20.02.1998) та ін., які в інших періодичних виданнях могли ще бути й відсутні. Хоча в цій газеті трапляються й росіянізми, наприклад: *облік Софії Ротару; Ранні браки – до розлучення* (29.05.1998, с. 21–22); *спонсирувати, монтировка* (28.07.2000, с. 11); *партнерша* (22.01.1999, с. 5); *Йі чоловік – великий АРСовський начальник* (20.02.1998, с. 24) та ін. У газеті «День» існує

більше відхилень у вживанні літери **г**, у написанні слів іншомовного походження: *гатунок* (9.09.1997, с. 3), *гвалт* (15.07.1997, с. 2), *грати* – іменник (24.07.1997, с. 5), *гудзик* (18.06.1999, с. 18), *гуля* (5.08.2011, с. 19), *дзига* (16.07.1997, с. 5) і под. (з **г** замість **г**); *гарантія*, *регіон* (15.07.1997), особливо у власних назвах: *Єжи Гедройц* (6.12.2001, с. 6), *Наташа Герке*, *Ярослав Говін* – прізвища поляків, *Гданськ* (27.06.2012, с. 23, 8) та ін. (з **г** замість **г**); *трілер* (18.06.1999, с. 10), *Аль Пачіно*, *Віфлеєм* (18.01.2013, с. 14, 24), *Цюрих* (6.12.2001, с. 6) – з **і** замість **и**; *Бергольо* (15.03.2013, с. 2), *Тальоні* (2.08.2012, с. 12) – замість *Бергольйо* і под. Окреслюється тенденція до транскрибованого передавання слов'янських власних назв, зокрема й російських: *Елем Клімов*, *Аріна Алейнікова*, *Алексей Смірнов*, *Валерій Носік* (День, 6.08.1999 – у телепрограмі на тиждень).

Нормативно-мовний портрет «Газети по-українськи» визначають передусім такі чинники, як, по-перше, широке відтворення особливостей живого мовлення в прямій мові, наприклад: – *Прійжджаю, а вже шість «скорих» стоїть. Грузять людей... В одного перелом позвоночника... Вони, канешно, молодці, самі кренучі, спортивного телосложенія... (16.04.2013, с. 1); А в селах Народницького району Житомирщини в перший понеділок Петрівського посту господині збиралися за селом «бити коршака». – На лузі збиралися усе – і старце, і малце – повно. Да тольки одніе жонки, без мужиков, – розповідала... 84-річна Катерина Курочка. – Брали винівку, закуску, да йдуть грати: представляють, як коршак ганяється за курчатами, дак так ганяліся одна за одною. Як поймають, дак натовчуть... (27.06.2013, с. 30); по-друге, широке використання в написанні іншомовних слів літери **г**, що не санкціоновано чинним правописом: *біг-борд* (22.02.2013, с. 37), *дитер* (28.05.2013, с. 2); особливо у власних назвах: особові імена та прізвища *Метан Фокс*, *Бергер*, марки автомобілів: «*Фольксваген Пассат*», «*Фольксваген Кадді*», музична премія «*Греммі*», книжковий формат «*Кніблі*» (12.02.2013 – у різних матеріалах), хоча в цьому ж номері інші, здавалося б, цілком аналогічні випадки подаються через нормативне **г**: музичний гурт «*Но смокінг оркестра*», футбольна команда «*Гранада*»; *Ангел Гранчаров* – болгарин (22.02.2013, с. 3), *Дмитрій Благій* – росіянин (28.02.2013, с. 12).*

У матеріалах «Літературної України», по-перше, протягом 90-х – початку 2000-х років спостерігалася тенденція дотримуватися в написанні іншомовних слів принципів попереднього правопису 1960 р., а не нової редакції правопису 1990/93 рр., про що газета прямо попереджала читачів. Але, з іншого боку, ця газета нерідко вміщує матеріали авторів з діаспори, не завжди, однак, попереджаючи про особливості їхньої мовної практики (прикладі див. нижче). По-друге, непоодинокими в газеті є звичайні мовні помилки як наслідок неувважності, наприклад: *вінігрет, діагностувати* (1.04.1999) замість *вінегрет, діагностувати*; барон *Мюнхаузен* (30.12.2000, с. 3) замість *Мюнхаузен*; на останній сторінці з гумористичними матеріалами: *Лідочкин чоловік, Джек Попрощитель* (2.03.2000, с. 8).

Більше відступів від чинних мовно-правописних норм містять шпальти газети «Україна молода», працівники якої, прагнучи захопити читачів новим і цікавим матеріалом, менше, однак, дбають про культуру мови своїх дописів. Наприклад: *У ніч на суботу в будівлі Гостинного двору на Подолі в Києві сталася пожежа* (12.02.2013, с. 2) замість *Гостиний*; *молоковмістний продукт* (21.03.2013, с. 14) замість *молоковмісний*; *великий продуктової магазин типу «Єлисеївського»* (31.01.2013, с. 13) замість «*Єлисеєвський*» (від прізвища *Єлисеєв*).

Мовно-нормативні особливості газети «Вечірній Київ» помітно диференціюються за двома періодами. Перший із них – той, коли газета характеризувала себе як незалежний друкований орган, а мовна якість її матеріалів нагадувала схарактеризований вище стан у газеті «Україна молода», а можливо, була й дещо гіршою. Наприклад, з такими росіянізмами: *Президіум Національної академії наук, учбовий заклад, двері отворилися* (24.06.1997), *бувшій, симпатизуючі читачі* (6.08.1996), *тушена картопля, «чорнобилець»* (9.08.1996), *гастролю «Ленкому»* (16.05.2000, с. 6); з помилковим написанням слів: *зкомпрометований* (6.03.1997), *інаугурація, гвинтівка* (6.08.1996), *Скліфасовський* (16.05.2000, с. 6) замість *Скліфосовський, насамоті* (9.08.1996). У другий період свого існування – з жовтня 2001 р., коли газета стала органом Київської міської ради, якість мовно-правописного оформлення її матеріалів помітно поліпшилася, підтягнувшись, наприклад, до газети «День».

З двох обстежуваних львівських газет загалом краще становище щодо нормативності мови спостерігається в газеті «Експрес». Однак вона демонструє виразну тенденцію до невживання літери **г** там, де вона має бути за правилом, наприклад: *агрус* (25.07.2002, с. 7), *газда* (5.08.2004, с. 2), *ганок* (5.08.2004, с. 2), *гелгіт* (1.11.2012, с. 10), *грати* – іменник (25.07.2002), *грунт* (25.07.2002), *гуля* (...*набили гулю його напарникові*: 3.08.2000, с. 7), *згвалтувати* (5.08.2004) та ін.; хоча, з іншого боку, існують, навпаки, випадки позанормативного вживання цієї літери в іншомовних словах, наприклад: *регіон* (5.08.2004), *агресор, грип, легенда, манганін, Домінго* та ін. (10.08.2000, с. 18). Існують й інші відхилення у написанні іншомовних слів, наприклад: *грізлі* (27.06.2013, с. 20), *екстрім* (9.08.2001, с. 4) – з літерою **і** замість **и**. У газеті «Високий Замок» літера **г** у власне українських та давно українізованих словах частіше вживається нормативно, навіть у власних назвах: єпископ *Борис Гудзяк* (29.11.2012, с. 4). Хоча є й випадки, з одного боку, ненормативного вживання в таких словах **г**: *агрус* (5.08.2000, с. 7), *гуля* (14.03.2013, с. 4), *дзига* (5.08.2000, с. 4), *легінь* (5.08.2000, с. 3), а з другого, – вживання **г** у багатьох випадках в іншомовних словах (особливо у власних назвах), причому також непослідовно: *ембарто*, але *гімназія, гестапівець* (29.07.2000 – у різних публікаціях); Книга рекордів *Гіннеса*, але *Гонконг, Португалія* (2.08.2004, с. 1). У цій газеті можна також натрапити на позанормативне вживання літер **і** та **и** в іншомовних словах: *дімедрол* (5.08.2000, с. 7), *мікрочіп* (17.03.2005, с. 11), *Вавілон* (25.07.2000, с. 3), *Черчілль* (23.07.1997, с. 3) та ін.; *пилатес* (29.11.2012, с. 18); помилки у написанні слів / їхніх сполучень разом, окремо і через дефіс: *спереляку* (17.01.2013, с. 8), *вільноконвертована валюта* (21.07.2000, с. 3), *медіахолдинг* (6.06.2013, с. 4), *судиннорозширюючі краплі* (5.08.2000, с. 7), *картопля-фрі* (31.12.1999, с. 4); явні росіянізми на зразок *ментовський* «дах»

(14.07.2005, с. 5). В обох газетах можна натрапити на лексичні та фразеологічні регіоналізми, діалектні форми словозміни (причому не тільки в прямій мові, але й в авторській мові журналістів): *У червні за коси не бралися, бо «зварйоване» сонце не дало траві піднятися* (Високий Замок, 25.07.2000, с. 8); *Недостатність уваги компенсуємо дитині новим ровером чи лялькою* (Високий Замок, 11.08.2004, с. 5); *за обидвох футболістів* (Експрес, 1.08.2000, с. 11) замість обох.

Підсумовуючи огляд основних причин і наслідків наростання нормативно-правописної невпорядкованості сучасної мовної практики в Україні протягом 1990-х – початку 2000-х років, можемо констатувати, що найвиразніше вона проявляється в мові ЗМІ взагалі та мові сучасних українських газет зокрема. Отже, сьогодні потрібен уважний, вдумливий і системний аналіз усього комплексу відступів від чинної мовно-нормативної бази української мови на матеріалі мови засобів масової інформації.

Список використаних джерел

1. Баранник Д. Х. Українська мова на межі століть / Д. Х. Баранник // Мовознавство. – 2001. – № 3. – С. 40-47.
2. Валгина Н. С. Основные проблемы изучения современных СМИ / Н. С. Валина // Язык и стиль современных средств массовой информации / Отв. ред. Т.В.Маркелова. – М.: МГУП, 2007. – С. 7-18.
3. Гловинская М. Я. Активные процессы в грамматике (на материале инноваций и массовых языковых ошибок) / М. Я. Гловинская // Русский язык конца XX столетия (1985-1995) / Отв. ред. Е. А. Земская. – М.: Языки русской культуры, 1996. – С. 237-304.
4. Єрмоленко С. Я. Нові комунікативні технології і мовна культура журналіста / С. Я. Єрмоленко // Вісник Львів. ун-ту : Сер. Журналістика. – 2003. – Вип. 23. – С. 11-16.
5. Єрмоленко С. Я. Мова преси / С. Я. Єрмоленко // Українська мова : Енциклопедія / Ред. колегія: В. М. Русанівський (співголова), О. О. Тараненко (співголова), М. П. Зяблюк (заст. голови) та ін. – Вид. 3-є, зі змінами і доп. – К.: Українська енциклопедія імені М. П. Бажана, 2007. – С. 369.
6. Муромцева О. Українська мова кінця ХХ століття / О. Муромцева // Українська мова: з минулого в майбутнє. – К., 1998. – С. 115-116.
7. Сербенська О. Інноваційні процеси у мові сучасних засобів масової інформації / О. Сербенська // Українська періодика: історія і сучасність. – Львів, 2000. – С. 232-235.
8. Сологуб Н. Актуальні питання сучасного українського мовного розвитку / Н. Сологуб // П'ятий конгрес Міжнародної асоціації україністів: Мовознавство. – Чернівці: Рута, 2003. – С. 5-9.
9. Тараненко О. О. Сучасні тенденції до перегляду нормативних засад української літературної мови і явище пуризму (на загальнослов'янському тлі) / О. О. Тараненко // Мовознавство. – 2008. – № 2-3. – С. 159-189.

Summary

The aim of the given research is to characterize the language norm status of the series of central and regional newspapers of the period of the 1990ies – the beginning of 2000s, and to determine the causes and reasons of the sub-normal phenomena in the language content and their most specific varieties. This article analyzes the complex of deviant word usage, caused both by a general decrease in the linguistic culture of society and hesitations in choosing model of normative spelling.

It is noted that in the total mass of deviations from the current norms and guidelines in the functioning of modern Ukrainian literary language we can observe, on the one hand, unconscious deviations made by the speakers, i.e. errors, and on the other hand, quite conscious deviations from the officially approved norms, caused by the orientation of the speakers on the samples of Ukrainian language which are more appropriate to its structure. As a reaction to this situation in the field of the culture of Ukrainian literary language – both oral and written, and also as an expression of the desire for clearing its structure from the various units and phenomena that are not inherent, including foreign layers (primarily from the mass influence of the Russian language, and also from the new wave of mass borrowings in the conditions of current globalization from the English language) the questions of purity and norms of Ukrainian literary language have a great importance.

The study of the main causes and consequences of the growth of the norm-orthography disorder of the modern language practice in Ukraine during the period of the 1990ies – the beginning of 2000s makes it possible to state that this disorder appears in the language of mass media in general and in the language of the modern Ukrainian newspapers in particular. Thus, the careful, thoughtful, and system analysis of the whole complex of the deviation from the active language-normative base of the Ukrainian language, on the material of the mass media language, is of great importance nowadays.

Key words: norms of the modern Ukrainian literary language, the language of Ukrainian print media, peculiarities of normative spelling, deviant word usage, culture of language.